

Söderöposten

Nr 3 2008

*Gökotta. Bella Friberg, Annika Parck, Margit Gustavsson
och Gunnar Emanuelsson*

Foto: Gerd Åbrandt

Innehåll:

Ordföranden har ordet, Vice ordföranden har ordet	sid 3
Aktiviteter	sid 4-5
Gökotta	sid 6
Nationaldagen	sid 7
Långalmastigen i sommarkväll	sid 8
Söderödagen	sid 9
Byvandring Fälö: först flyttad - sedan inställd, Kick off	sid 10
Ortsnamn	sid 11
Litet Söderö-lexikon, Söderölimerick	sid 12
Vad är en skilling värd?	sid 13-15
Raili- ett finlandsbarn	sid 16-17
Sportsidan	sid 18
Mera spänning på Söderön	sid 19
Söderöns Hembygdsförening	Sid 20

Ur Bondepraktikan:

"Rikligt med tistlar varslar om en grann höst."

Vill du bli medlem i hembygdsföreningen?

Har du glömt att betala medlemsavgiften?

Då sätter du in 100:- på pg 15 28 61-1

Skriv alltid namn och adress och gärna e- postadressen på inbetalningskortet när årsavgiften betalas in.

Söderöpostens redaktion består f.n. av:
 Hans Tibell, Viveka och Åke Westman
 För innehållet i artiklarna svarar respektive författare
 Ansvarig utgivare är Hans Tibell

Har ni material (text eller bilder eller både och), mejla dem till westsson@comhem.se
 Layout Åke Westman. Tryckt av Östhammars Kommun.

Ordföranden har ordet!

I statistiken finns en regel som heter "De stora talens lag". Det betyder att allt jämnar ut sig om man har många observationer eller längre tid. Att särskilt höga eller låga värden utjämnas med tiden. Sommarens väder är (kanske - man kan aldrig lita på väder!) ett exempel; först överdrivet varmt och torrt, sedan hällregn och betydligt svalare. I genomsnitt har det alltså varit ungefär som det brukar.

Då kan man ju tänka på att de senaste vintrarna har varit milda och snöfattiga.

Enligt de stora talens lag borde det alltså vara dags för en riktigt rejäl vinter med mycket snö och stark kyla.

Denna prognos är alltså inte grundad på aborrfenor, renmagar eller rönnbär, utan på en statistisk lag.

Alltså är den vetenskaplig och kolossalt tillförlitlig. Eller?

Innan dess är det trevligt att träffas och vara med på aktiviteterna.

Dom finns på annonsplats i denna tidning.

Välkomna, vi ses!

Vice ordföranden har ordet!

Hans skrev här ovan om vädret och vid ett tillfälle i min ungdom blev jag införstådd med att man pratar mycket väder här vid kusten.

Jag var på dans i Norrskedika och dansade några gånger med en dansör, som kom inifrån landet (Knutby). Jag tyckte att han pratade onödigt och tröttsamt mycket väder hela tiden.

Men det fick senare sin förklaring. Han hade blivit tillsagd, att om han skulle imponera på Roslagsflickorna, då skulle han konversera om vädret.

Kanske var det så och även vi i hembygdsföreningen är beroende av väder och vind för våra aktiviteter och att bli populära hos deltagarna.

Viveka Westman

Hembygdens helg på Historiska museet i Stockholm 11-12 oktober

**Museet är öppet för allmänheten båda dagarna.
Gratis entré för medlemmar i Sveriges Hembygdsförbund,
SHF, (det är vi).**

**Föremål ur museets samlingar kan i förväg beställas fram genom
hembygdsföreningarna. De önskade föremålen visas på lördagen i Studion
kl 12-16.**

**I museets samlingar finns t ex ett guldarmband som upp-
hittades i en åker i Långalma den 25 maj 1834. Robert
Henningsson skrev hösten 2004 i Söderöposten om detta
fynd och dess värde.**

**På lördagen kl 14 -16.30 i Barockhallen:
Fredrik Lindström berättar om en ny syn på rikets bildande under 1200-
talet .**

**Vidare leder han en debatt där man vill ha politikernas syn på kulturarv
och frågor som rör hembygden. Bl a deltar kulturminister Lena Adelsohn
Liljeroth (m)**

**På söndagen kl 13-17 i Hörsalen:
Professor Dick Harrison berättar om livet under medeltiden.
Docent Torun Zachrisson berättar om de senast teorierna om Helgö-
boplatsen.
Fil mag Marika Hansson berättar om textilfynd från järnåldern.
Fil dr Nils Ringstedt talar om hur en hembygdsförening kan arbeta med
fornminnesvård.**

**Både lördag och söndag kan vi få IT-information av Sveriges Hembygds-
förbund och vilka hjälpmedel som finns.**

Och slutligen blir det naturligtvis guidade visningar båda dagarna.

**Hoppas att några av oss i Söderöns Hembygdsförening, vi är nu ca 250
medlemmar, har möjlighet att ta del av detta program.**

Mer information finns på SHF:s hemsida www.hembygd.se

**Tag gärna med detta nummer av Söderöposten som visar att Ni är medlem
i Söderöns Hembygdsförening..**

Kartkväll

Föreningen har ju som ett av sina projekt att ta till vara gamla namn, uttryck på åkrar, ängar, broar osv. Som med mycket annat var vi väldigt entusiastiska i början och fick mycket gjort. Sedan har vi haft andra projekt som kom emellan, vårt bildarkiv t ex. Nu har vi tänkt ta tag i kartpärmerna igen och ha en ny upptaktskväll i Nolsterby kapell.

Alla medlemmar är hjärtligt välkomna och de som inte kan bidra med något till pärmen, träffas, tar en kopp kaffe och har trevligt i alla fall. Vi ska försöka göra det litet hemtrevligt i höstmörkret.

Någon kanske kan berätta en rolig historia eller sjunga något vackert till orgelspel.

Kartkväll i Nolsterby kapell Söndagen den 19 oktober kl 18.00

Vi jobbar vidare med kartpärmerna och har även några andra gamla kartor över Söderön med oss.

Kaffeservering och kanske någon underhållning.

Seniorträff den 12 oktober

Till Er som får/eller redan har fått en inbjudan till seniorträffen, vill vi rikta en uppmaning:

Ta med Era gamla fotoalbum, eller skokartonger med lösa fotografier med Söderömotiv!

Hembygdsföreningen kommer att finnas på plats och skanna av Era bilder, för att spara i bildarkivet vi jobbar med. Från början var vi mest intresserade av jordbruks- och fiskebilder, men ta med det Ni har, det finns så mycket annat trevligt också att spara.

Gökotta

Söndagen den 25 maj kl.06.00 samlades en morgonpigga skara vid Långalmakiosken, för vidare färd mot ängarna runt Brudskär. Vi var 25 förväntansfulla personer som

Fågelskådning

Foto: Viveka Westman

med ”vässade” öron och kikare till hands slöt upp bakom Gunnar Emanuelsson, Söderöns egen fågel-expert, när han startade årets fågelvandring.

Vi hade tur med vädret, solen sken och fåglarna var väldigt aktiva med sin sång.

När vi gått en stund upptäckte vi en vacker mörkt rosafärgad fågel som satt på en gren.

Det var en rosenfink och den satt kvar och sjöng en lång stund, nästan som på beställning, så att alla hann betrakta den i lugn och ro.

Om den sa ”köp en video” eller ”pleased to meet you”, kan man ju diskutera, men jag tror många kommer att känna igen denna inte allt

för vanliga fågel till nästa år.

Gunnar bad även några att lyssna speciellt efter lövsångaren, en liten oansenlig grågrön fågel som anses vara Sveriges vanligaste fågel, och mycket riktigt vi kunde höra hela 11 stycken inom ett litet område, så den är vanlig även här.

Ärtsångaren dök upp i år igen. Den har vi lärt oss att känna igen på sitt speciella ljud, den låter som när man trillar ner ärtor i en burk

Förutom många fåglar fick vi som extra bonus även se ett stort ”radhusområde” för grävlingar, och storramsens, en mycket vacker konvaljväxt, så det var en nöjd skara

Fikapaus

Foto: Viveka Westman

som skildes åt framåt förmiddagen med förhoppning om att ses nästa år igen!

Vid pennan Gerd Åbrandt

Nationaldagen firades traditionsenligt med vackert väder i Söderögården. Ett 100-tal personer deltog och under tiden kaffet med bondtårta serverades underhöll blåsorkestern Al Fine från Östhammar.

I år var det Jan Rydh som högtidstalade. Jan har tidigare varit landshövding i Västerås och är sommarboende på Tvärnö.

Jan Rydh

Foto: Åke Westman

Det är trevligt med hembygdsdräkter på nationaldagen och i år såg vi tre stycken. Det var Maria Skagersjö, sommarboende i Tuskö, som hade en mycket vacker dräkt från Norberg. Hon har fått den via släktingar i USA.

Bygdegårdsföreningens ordf. Margareta Mattsson hade som vanligt sin pampiga Moradräkt, med skor och smycken och allt.

Maria Skagersjö, Margareta Mattsson och Viveka Westman Foto: Åke Westman

Själv bar jag en dräkt som tillhör bygdegården. Materialet skänktes av Aila Eriksson, Tuskö och syddes av Vera Modin. Det är en variant av unionsdräkten. Det finns både svenska och norska inslag i den.

Vi i hembygdsföreningen och bygdegårdsföreningen är glada åt att vi kan anorna detta firande, att det kommer så många besökare och att inte allt firande samlas i tätorterna.

Viveka Westman

Ur Bondepraktikan:

"Mycket frost och snö bådar milt väder i januari"

Långalmastigen i sommarkväll

Ulla Jansson och Margit Bergström hade i juli arrangerat en vandring längs Långalmastigen, med vissa avstickare.

Vandring på rad Foto: Viveka Westman

Mr Långalmastigen själv, Anders Westerberg berättade före avmarsch om vandringsledens tillkomst, hur och varför. Och om ledens olika naturbeskaffelser.

Man går genom skog, hagar, på ängar, grusvägar och som avslutning en sträcka på lättgången asfalt.

Anders visar fornminne Foto: Viveka Westman

Man har lyckats lägga ledens längs några "fornminnen" som vi föll i begrundan över. Tänk er att på våren kunna se ett bilvrak bevuxet av blåsippor.

Vi gjorde en avstickare från den ordinarie leden, ner till Lösholmen. Där mötte oss Anders sällskapliga får och Bosse Bergström berättade om gårdens historia och folk som hade bott där.

Bo Bergström, Åke Westman och Anna-Britt Matsson Foto: Viveka Westman

Den gemensamma delen av kvällen avslutades nere vid gistvallen, med kaffedrickning. Några tillkom där, de som antingen gått sträckan

Lars Johansson, Ulla-Britt Jansson, Ely Marklund och Lars-Erik Gustafsson Foto: Viveka Westman

förut eller som inte möjlighet att gå så långt. Och Anders och Bosse gav oss ytterligare information. Vädet och myggen var oss nådiga denna kväll. Viveka Westman

Föreningen deltog i år på hembyggsdagen med bl a en utställning av förkläden. Det fanns förkläden för alla tillfällen, vardag som fest. Roligt att se alla gamla modeller och tyger. Någon kände igen ett tyg som såldes av en gårdfarehandlare på 1940-talet. Det fanns nog många förkläden av det tyget på Söderön.

Förkläden på klädstreck.

Foto: Viveka Westman

Vidare hade vi med hjälp av Evert Sjögren fått ihop en liten utställning med bilder på bussar från 1920 till 1960. Evert har i tidigare nummer av Söderöposten berättat om sitt arbete som busschaufför under många år. Han har räknat ut att han kört 12 gånger jorden runt.

Holger Henningsson undrar om någon av Söderöpostens läsare kan tipsa honom om vad detta föremål kan ha haft för användningsområde. Kontakta någon i styrelsen i så fall.

Holger

Foto: Viveka Westman

Och så hade vi vår sedvanliga gissningstävling. Vi visade tre gamla föremål och Torsten Lindgren, Hummeldal, var den ende som hade alla rätt. Se bilder på föremålen nedan. Det rätta svaret var en höjdmätare för träd, en rakbladsslip och en harskramla.

Föremålen

Foto: Viveka Westman

Söderöns lantbrevbärare, som jag själv bara kände till under benämningen Borgström, fick ett förnamn och ett ansikte. Här är det Roland Borgström och Anna-Britt Matsson som ser på föreningens bildspel.

Roland Borgström och Anna-Britt Matsson

Foto: Viveka Westman

Viveka Westman

Byvandring Fälö: först flyttad - sedan inställd

Vi hade tänkt oss en härlig dag på sjön och på Fälö, så blev det ingenting. Byvandringarna har varit uppskattade, så en vandring på Fälö med guidning av Hasse Jansson var något som många såg fram mot.

Knappa 40-talet personer ville åka med de inhyrda båtarna och därtill skulle några åka med egna båtar.

Och så skulle det bli dags. Men hoppsan - vi hade råkat välja samma dag som Roslagsloppet, och det går precis utanför Hasses brygga. Alltså: rask omplanering till söndag.

Efter en fantastisk sommar, faktiskt kanske i varmaste och torraste laget, kom så den utvalda dagen.

SMHI är en viktig deltagare i arrangemanget och dom var inte trevliga. Ju närmare vi kom, desto sämre blev prognosen.

På söndagsmorgonen sade sjörapporten kl 05.55 att det skulle bli 8-13 sek.m ostligt dvs rätt in i

tilläggsplatsen, dålig sikt pga regn, ev åskbyar. Landvädret kl 0655 spädde på med regn 20-50 mm i synlighet i norduppland.

Kl 0720 höll vi krigsråd per tel och kom fram till att vårt mål var att ha en trevlig och angenäm utflykt, inte en överlevnadsövning; alltså fattade vi snabbt beslut om att ställa in alltsammans med 3 tim varsel till avgångstiden. Det blev en intensiv morgon med ringande till alla anmälda och båtförarna och besöksmottagaren - de flesta fick vi tag på.

Men vid Elvsnäs brygga väntade dock 7 tappra personer, men dom hade varma kläder och gott om kaffe så det blev en annulleringsfika och vi hade trevligt ändå.

Några deltagare med egen båt hade själva tagit sig till Fälön.

Men alla tycker att idén var bra, så vi kommer nog att göra ett nytt försök nästa år.

Hans Tibell

Kick off

Söderöns Hembygdsförenings styrelse hade sin höststart hemma hos Hasse Gustafsson i Kråknäs. Före mötet visade Hasse en del av sin motorsågskonst och berättade om hur han går till väga när han börjar på ett projekt, hur han studerar djuren. Just nu jobbar han på ett lejon och har tillbringat ett antal timmar på Kolmårdens djurpark. Inne i den renoverade ladugården där vi höll möte fanns flera skulpturer.

Hasse skulpterar Foto: Gerd Åbrandt

Viveka Westman

Ortsnamn

Hanna Toil,
född vid Boda,
har forskat litet i
vad våra bya-
namn kan betyda.
Hon har talat med
Christina Allard på ortsnamns-
registret och fått fram följande:

Björnäs: Första belägget är
Biornes 1490. Namnet är inte
tolkat.
Boda: Skrevs 1569 i **Bodum**.
Boda i Börstils socken är inte
tolkat, men namnet är vanligt och
en förklaring brukar vara att det är
plural av **bodh** ”tillfälligt boställe”
t.ex fäbodrar.

Långalma: Inte tolkat, skrevs 1291
Langhalm.

Mälby: ”Mellanbyn”. Den här
typen av namn liksom **Ösby**
”Österbyn”, **Väsby**, **Norrby** och
Söderby, **Yttersby** och **Överby**,
visar byar i relation till varandra
och ibland till en gemensam
moderby.

Nolsterby; 1569 **Norresteby**.
Liksom Mälby ett namn som anger
läget, den nordligaste byn.

Raggarö : 1364 skrivet **Ragarnum**
Åtskilliga gamla svenska öar har
eller hade förr namn på **-arn**, **-arna**
(som man kan se på den gamla
skrivningen av namnet). En del av

namnen slutar numera på – **arö**
Det senaste tolkningsförslaget är att
namnen bärs av öar, vilkas mark
karaktäriseras av fast och hårt pack-
at grus.

Tuskö : Skrevs 1490j **Tuske** och
1569 i **Tuskie**. Av hur namnet
skrevs och uttalades kan man sluta
sig till att det inte är en sammanfatt-
ning med –ö på slutet, utan en böj-
ningsform av ett ord **Tusk**. Från
Södermanland finns ordet **tuskug**,
med betydelsen ”tovig, okammad”
och i Västergötland betyder tusk
”småbuskar” och tuske ”trädruska,
snårskog, buskage”. Kanske är
Tuskö namngivet efter en äng eller
annan terräng som varit buskbeväxt
eller tuvig.

Tvärnö: (i Hargs socken) är inte
tolkat.

Börstils socken ligger i Uppland,
men i den del av landskapet som
tillhör Stockholms län då man ska
söka efter Söderöns bynamn på
Internet.

Så långt Christina Allard

Själv har jag hört att **-alma** i
Långalma har med vatten att göra.
Och att **-ruddu** i **Buruddu** kan
betyda träsk.

Har ni läsarna några uppgifter om
Söderöns bynamn, vill vi gärna ta
del av dessa. Kontakta någon i sty-
relsen.
Viveka Westman

Litet Söderölexikon

Den här gången blir det litet flera ord än vanligt. Anledningen är att vi har fått in en hel del ord och uttryck som vi tror är söderö-dialekt eller i alla fall gamla roliga uttryck.

Det gläder oss att vi har fått igång samtal om språket som våra föräldrar eller förfäder talade.

Ove Carlsson i Björnäs t.ex, han minns uttryck som "völa" och "stå i ända". Kom ihåg att bokstaven l ska vara tjock före vokaler och betoningen ofta ligger på första stavelsen i ordet.

Att inte "völa se" betyder att inte bry sig. Man kan också säga "hör å völa" och då betyder det att "du ska lyda". En gårdsgårdsstör som "står i ända" står upprätt.

Gertud Carlsson, som kommer från Vikarudden, Tuskö, hon minns att hennes mormor "pynja och bar".

Rune Sjökvist född vid Karlsro, Svarntö, har ett uttryck som hans farmor använde och som är nästan omöjligt att stava till.

När hon ville ge eftertryck åt ett påstående sa hon ungefär "vare (vel) vån he" om det var någon som inte trodde på vad hon sa. Och om Rune hade varit odygdig eller retats sa hon på skoj "sä ja törsk tell dä".

Och på ett styrelsemöte nu under sommaren fick vi ihop en del ord:

Skuler	grismat
Perovann	potatisblast
Nyvla	bottenplugg
Ötja	ekstock
Tjyvd	kvävd
Påtta	peta
I jöns	nyss
Latta	ribba
Törska	torka

Viveka Westman

Söderölimerick av Rolf Sundström Kungsängen / Sjöbogärn

**Det var en bonde i Älvsnäs
som gav korna konstgräs
galna blev korna
skrek: ta av mig skorna
så att det hördes till Björnäs.**

Vad är en skilling värd?

I förra numret av Söderöposten (nr 2/2008 sid 12) undrade Anders Westerberg vad 32 skilling i slutet av 1700-talet motsvarade i dagens penningvärde. I Yttersby har vi också funderat över detta, och kom så småningom fram till ett svar.

I Yttersbys byordning från 1785 finns det angivet hur mycket man får böta för olika förseelser. I § 11 anges t ex att den som lönnligen släpper sina kreatur uti avslagne vretar och ängar, böte för hvart kreatur åtta skilling och ersätte skadan. I § 20 (som inte har behövt tillämpas!) sägs att den som uppför sig otidigt i bystämman bör efter de öfrigas beprövande böta två till åtta skilling.

Vi har väl inte sett något behov av att bötfälla varandra, eftersom det bor kloka och sansade människor på Söderön och i synnerhet i Yttersby, men det är intressant att veta hur hårda dessa straff var.

Därför har vi gjort en liten utredning om kostnader och inkomster då och vad detta skulle motsvara i dag. Det är inte helt omöjligt, eftersom det finns god statistik redan från den tiden.

Men hela samhället och alla levnadsvillkor är starkt förändrade; vi har inte självhushåll, vi har en stor

offentlig service och omfattande trygghetssystem, vi har penningekonomi med hög specialisering och handel och riklig tillgång på billig energi. Vi har också låga skatter - alltså i jämförelse med vad våra förfäder hade och deras möjligheter att få fram kontanter att betala skatterna med.

Att jämföra kostnader mm över denna ca 250-åriga period är alltså vanskligt, men ändå har vi gjort ett försök. Du, käre läsare, har all rätt att vara fundersam. Kostnadsuppgifterna är hämtade från Lars O Lagerqvists och Ernst Nathorst-Böös bok *Vad kostade det?*, LT förlag 1993. Indexberäkningarna är främst gjorda av Hans Qvarnström, Nacka.

Inflationen har varierat. Under sent 1700-tal fram till ca mitten av 1800-talet var den låg, för att sedan bli stor i synnerhet under de stora krigen på 1900-talet.

Genom koppling av olika prisindexserier kan dock uppskattas att den är ca 70 gånger, dvs en riksdaler då skulle motsvara ca 70 nu. Sedan bör man göra en korrigering av löner med faktor 1,5 för sociala avgifter samt priser med 1,25 för moms. En riksdaler specie = 48 skilling specie, en skilling = 12 runstycken och skillingen motsvarar alltså ca 5:90 i dagens penningvärde.

Forts. nästa sida

En riksdaler har alltså det betydande värdet ca 280:- i dag. Anders Westerberg undrade vad böter på 32 skilling skulle motsvara, och svaret är alltså ca 190 kronor, men då måste man tänka på att kontanter var svåra att få tag på eftersom ekonomin var i hög grad inriktad på självhushåll och byteshandel.

Men vad kostade saker på den tiden? Det finns riklig dokumentation så vi kan få spännande smakprov:

- ett par herrskor 240:-
- ullstrumpor 23:-
- en hel prästklädsel 6.450:-
- tyg till brudklänning 10.200:-
- begagnad fruntimmerspäls med sidenfoder och skinnbräm 7.100:-
- fin gul halmhatt 14:-
- enkelt kumminbrännvin 92:-/lit
- enbärsbrännvin 115:-/lit
- öl 17:25/lit
- rödvin (troligen enkelt) 28:-/lit
- snus 17:25/hekto
- en hel gås 150:-/st
- strömming 12:-/kg

- en citron 7:50/st

- fläsk 60:-/kg

- ost 56:-/kg

- vete 17:-/liter

- råg 7:20/liter

- ett får 360:-

- en ox 3.200:- till 4.500:-

- prenumeration ett år på Stockholmsposten 720:-

- en bibel 600:-

- hyra för ett möblerat rum 1.000:-/mån

- kostnad för värme, städning och middag 2.400:-/mån

- värdet av fri kost för en styrman 1.730:-/mån

- en resvagn med suflett 47.000:-

- en häst 6.000:- till 40.000:-

- parkeringsavgift för häst och vagn i mer än en timme 48:-

- porto för brev Stockholm - Kristianstad 15:- och Stockholm - Södertälje 7:50

- hyra av en loge (4 personer) på Kungl Teatern 1.850:-/år

Det här ser ju ganska rimligt ut och man kan faktiskt känna igen sig på många kostnader. Men vi har ännu inte tittat på den andra sidan, nämligen inkomsterna. Även här finns intressanta exempel:

- lön till kamrer vid koppargruvan i Falun 7.100:-/mån
- lön till hovrättsassessor 14.300:-/mån
- lön till styrman 2.500:-/mån + fri kost
- lön till rättare på större gård 2.200:-/mån + många förmåner
- lön till en dräng/daglönare 3.000:-/mån

Alltså: om du vill sätta dig in i hur de ekonomiska villkoren såg ut, så gör på följande sätt:

- * tänk på alla dina utgifter i dag; mat, hyra, resor, tele, semester, nöjen mm
- * tänk på dina inkomster, din netto-lön efter skatt
- * behåll alla utgifter, men minska dina inkomster till 1/4
- * tänk på hur det då skulle se ut - det blir mycket magert!

Det blir trångbott eftersom du måste ta inackorderingar och många måste

ta inackorderingar och många måste dela rum.

Bilen adjö - det är en orimlighet, lås cykeln ordentligt för du har inte råd att köpa en ny om den blir stulen.

Semesterresa till Thailand - glöm det, dessutom får du ta ett extra-knäck under semesterveckorna. Tandläkare är dyrt redan i dag - du får gå till bysmeden eller hovslagaren när tandvärken blir för svår. Platt-teve? - det kan på sin höjd bli en begagnad tjock-teve. Och maten måste bli det billigaste man kan få tag i, mycket potatis och kål och rotfrukter.

Detta kan vi känna igen från vissa länder i Afrika i dag, som vi kallar u-länder, men det var inte länge sedan vi själva hade det just så. Skillnaden består av att vi nu har fått tillgång till stora mängder billig energi - olja, stenkol, fossil gas, kärnkraft, vattenkraft.

Vindkraft fanns redan då i form av väderkvarnar och segelskepp, och biobränslet bestod av träkol och ved, samt bokstavliga hästkrafter, och inte minst människornas kroppskrafter. Det är den billiga och rikliga energin som gör att vi bara behöver jobba 1/4 av dom fick göra då för att uppnå samma resultat.

Det var inte bättre förr!

Raili - ett Finlandsbarn

Med på det första tåget som gick med barn från Helsingfors och som skulle till Sverige undan kriget 1939, fanns Raili Roivas.

Hon hade just fyllt fyra år. Pappa Harry var utkallad, mormor hade nyligen dött och mamma Taimi var tvungen att arbeta. Taimi såg sig ingen annan råd än att skicka dottern till Sverige.

Av alla resor till Sverige som Raili har gjort sedan dess, minns hon trots att hon var så liten, den här resan mycket väl. Mamma

*Raili och hennes pappa 1943
Ur Hans-Olov Erikssons album*

vinkade av vid tåget och bad Raili om och om igen att inte gråta, och hon hade givit Raili två böcker att bläddra i.

Hon hade den obligatoriska lappen med personuppgifter runt halsen, . Hon har den lappen kvar fortfarande och den är alldeles uppäten i nederkanten, Raili var blyg och rädd och satt och tuggade på papperet.

Det var lottor som tog hand om barnen på resan och väl i Stockholm fick man vistas på en skola i ungefär en vecka. Dels var det avlusning och så skulle det bestämmas var barnen skulle bo.

Raili och några till av barnen i sällskap med en av lottorna åkte tåg till Hallstavik och så buss till Östhammar.

Där fick Raili träffa den person hon skulle vara hos. Det var min farfar, Johan Eriksson i Nolsterby. Han var mörk och hade mustasch. Raili kände en otrolig skräck för att följa med den här mannen, men hon hade ju inget annat val.

Mina farföräldrar hade bett att få en något äldre pojke, men fick nu ta hand om den här lilla flickan som dom inte alls kunde göra sig förstådda med. Hon hade fått med sig en lista med ord, men de blev fel uttalade och Raili förstod inte vad dom sa.

Raili har efteråt sagt att dom egentligen nog var för gamla för att ta hand om henne, dom hade bara en pojke själva, Nils, som nu var 25 år och inkallad. Dom blev väldigt beskyddande. Men de måste ju ha känt ansvaret att ta hand om en annans barn.

Hon fick ligga i kökssoffan och hon bara grät och grät och längtade hem. Hon kunde ju inte alls förstå varför hon skulle behöva vara här, hos främmande människor som inte förstod vad hon sa. Britta Olsson i Nolsterby hade läst finska och hon fick nu vara tolk. Och Taimi fick ju också så småningom veta var

dottern fanns och Britta fick tolka de brev som Taimi och Johan skrev till varandra.

Raili kommer också ihåg tant Anna från Mosselund och Greta Söderström, som kom och försökte få Raili att känna sig hemma så gott det gick. För att få kläder sydda gick hon och Beda till grannen Olga Lundberg och hon hade upptäckt ganska fort att farbror Johan inte var så farlig som han såg ut. Så alla var snälla, men det var ändå inte som hemma.

Och så kom min pappa, Nils, hem ibland från beredskapen och stod för uppfostran. Han tyckte att Beda och Johan var för släpphänta. Bl a tyckte han att Raili skulle lära sig att bena fisk själv, när Beda hjälpte henne.

Tiden gick i alla fall och efter ungefär ett år fick hon åka hem, eftersom läget var lugnare i Finland. Men det var snart dags för en ny resa igen, när Finland ställde sig på Tysklands sida mot Sovjet i ”fortsättningskriget”.

Den här gången gick det lättare att åka, hon skulle få komma tillbaka till samma ställe som hon varit på förut. Det var inte självklart och de flesta barn fick komma till nya ställen. Och den här gången kommer hennes kusiner Anneli och Kallevi

också med för att bo hos Olssons i Nolsterby. Och så fanns Lisa, som hjälpte till på gården.

Det blev flera resor fram och tillbaka och hon skojar och säger att för varje gång hon kom, antingen till Finland eller Sverige hade hon fått nya syskon, det hade fötts barn i familjerna. Min pappa och mamma gifte sig 1940.

Raili började aldrig i skolan här, men hon kom varje sommarlov. Hon var en duktig löpare och hon tränade genom att Nils cyklade och hon sprang. En morot var OS i Helsingfors 1952. Men resurser fanns inte. Hon är också musikalisk och har haft en egen konsert.

1951 bestämde hon sig för att stanna i Sverige. Hon tyckte om djur och att vara med och jobba på gården. Men då kom pappa Harry och övertalade henne att komma hem. Raili var ledsen men det var inget annat att göra än att följa med.

I litet av en protest gifte hon sig tidigt, 1953. I brudbuketten hade hon violer från Söderön som mina föräldrar hade haft med sig till bröllopet.

Nu började hennes vuxna liv och det ska jag berätta om i nästa nummer. Och om det sociala ansvar som hon har tagit.

Viveka Westman

Sportsidan

Varje tidning med självaktning har ju en sportsida, så även Söderöposten.

Vintern 1969 anordnades en skidskyttetävling i Långalma. De deltagande lagen var Börstils skytteförening (hemmahörande på Söderön) och skytteföreningarna från Öregrund/Gräsö, Gimo och Österby.

Tyvärre har den deltagare jag har pratat med litet dåligt minne och kommer inte ihåg resultatlistan.

*Hans Claesson växlar till Tore Holmberg
Ur Viveka Westmans samlingar*

Däremot kommer han ihåg att Börstil ställde upp med två lag:

Det ena laget bestående av Tore Holmberg, Ove Eriksson och Hans Claesson och i det andra tävlade Åke Hübinette, Lasse Eriksson och Hans-Olov Eriksson

*Hans-Olov Eriksson pustar ut
Ur Viveka Westmans samlingar*

Isracing på 1950-talet.

Tävlingen hölls på Hummelfjärden i Öregrund och enligt Harald Svanberg, Tuskö, är nr 32 Stig Svanberg och nummer 41 Nisse Söderström.

Söderöns dåvarande motorstjärnor.

Bilden ur Annica Söderströms album

Mera spänning på Söderön

Ni minns säkert alla elavbrotten förr i tiden. Nu är dom betydlig färre, vi hör inga skrönor om svanar som flyger på ledningarna, och spänningen sviktar inte när alla höinjektorer kör igång.

Men det håller på att bli ännu bättre med elsäkerheten. Vattenfall håller på att bygga om starkströmsnätet från det gamla stjärnformiga till ett modernt nätverk.

Ni kanske har sett grävare och kabelrullar och små transformatorhus lite varstans.

En del i det hela är en ny sjökabel mellan Söderön och Raggarön.

På några timmar rullade man ut den med en färja och nu kommer vi att kunna få ström från tre håll, från Öregrund norrut, från Raggarö söderut, samt via den gamla ledningen genom byarna på Söderön.

Nu ska det mycket till innan vi blir utan. Elräkningarna är höga, men nu ska vi åtminstone få försörjningssäkerhet för pengarna.

Hans Tibell

Här rullas kabeln ut

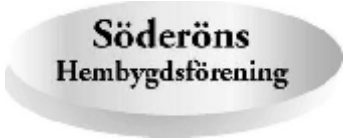
Foto: Hans Tibell

Viktor och Matilda Hübinette, Björnäs, med sina trillingkalvar.

Bilden ur föreningens arkiv.

Vi har fått bilden av Anna-Britt Matsson.

**Söderöns
Hembygdsförening**

Söderöns Hembygdsförening
c/o Hans Tibell
Lotsholmen
742 91 ÖSTHAMMAR
Plusgiro 15 28 61-1

Styrelse

Hans Tibell
Viveka Westman
Ulla-Britt Jansson
Christer Mattsson
Agnetha Eriksson
Gerd Åbrandt
Karin Hörner Andersson

Telefon

70055 el. 08-659 47 75
70028 el. 08-15 86 12
320 31
704 90
701 35
703 41
700 72

E-post

neisti-2004@telia.com
westsson@comhem.se

xrizter@telia.com

gerd.robban@telia.com
ostsidan@telia.com

Ersättare

Margit Gustavsson 321 18
Margit Bergström 324 64
Anna-Britt Matsson 321 87
Anders Westerberg 323 75 el 070-222 03 81
Conny Wahlgren 215 18 el 070-580 73 66
Hans Gustavsson 416 46

familjenwesterberg@telia.com

Revisorer

Margaretha Mattsson 321 59
Lage Löwén 702 59

Ersättare

Mats Jorlin 701 62

Valberedning

Arne Westerberg 700 24
Mats Frylmark 702 10
Patrik Westerberg 700 24

Ombud för Upplands
Fornminnes- och Hem-
bygdsförbund
Ulla-Britt Jansson

Ersättare

Viveka Westman